

No

VERBINDING

4

december 2025

OP DE KOFFIE

bij de Eemlandhoeve

VERBINDING MET GOD

en dus ook met mensen

LOYAAL ZIJN IS MOOI,

maar aan wie?

EEN COACH HELPT

met veranderen

Colofon

VERBINDING, JAARGANG 10, NUMMER 4, DECEMBER 2025

Verbinding is het informatiemagazine van Christen Contact Agrarisch (CCA) en CGMV agrariërs. CCA is een christelijke vereniging van leden die zich met de agrarische sector verbonden voelen. CCA ondersteunt bij het maken van rechtvaardige keuzes, thuis, op het werk en in het bedrijf. CGMV is een vakorganisatie voor christenen waarbinnen agrariërs verenigd zijn. Verbinding verschijnt vier keer per jaar.

REDACTIE Wiggele Oosterhoff Pieter Cnossen	SECRETARIAAT CCA Graaf van Lyndenlaan 25 3771 JB Barneveld T: 0342 – 42 41 13 E: administratie@cca-nederland.nl W: www.cca-nederland.nl
EINDREDACTIE Ineke Evink	SECRETARIAAT CGMV Hanzelaan 344 8017 JL Zwolle T: 038 – 42 54 379 E: info@cgm.nl W: www.cgm.nl/agrariërs
DRUKWERK EN DISTRIBUTIE: Drukkerij Van Dijk, Meppel	SECRETARIAAT CGMV Hanzelaan 344 8017 JL Zwolle T: 038 – 42 54 379 E: info@cgm.nl W: www.cgm.nl/agrariërs
REDACTIEADRES CGMV CGMV agrariërs E: redactie@cgm.nl	SECRETARIAAT CGMV Hanzelaan 344 8017 JL Zwolle T: 038 – 42 54 379 E: info@cgm.nl W: www.cgm.nl/agrariërs
REDACTIEADRES CCA Wiggele Oosterhoff E: wiggele@oosterhoff-consult.nl	ADVERTENTIES Theo Wijbenga T: 06-51426179 E: advies@theowijbenga.nl

VERANTWOORDELIJKHEID

Aan artikelen en rubrieken wordt de grootst mogelijke zorg besteed, maar de ervaring leert dat fouten nooit helemaal zijn te voorkomen. Daarom kan geen verantwoordelijkheid worden aanvaard voor eventueel onvoorziene gevolgen, veroorzaakt door fouten in gegevens die door derden zijn aangeleverd. Standpunten, verwoord in artikelen en interviews door derden, hoeven niet overeen te komen met de standpunten van CCA en CGMV. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ABONNEMENTEN

U kunt een abonnement op het blad nemen door lid te worden van CCA of CGMV agrariërs (of beide). Op de websites (www.cgm.nl en www.cca.nl) staat hoe u zich kunt aanmelden als nieuw lid. Het lidmaatschap van het CCA kost € 80,- per jaar (€ 75,- bij automatische incasso); bij CGMV agrariërs hangt de contributie af van het inkomen. Ook kunt u een los abonnement nemen voor € 25,- per jaar.

Overdenking

VERBONDENHEID DIE LEVEN BRENGT

Kerst vertelt een verhaal dat ons elk jaar opnieuw raakt: het verhaal van een God die niet op afstand bleef, maar de keuze maakte om dichtbij te komen. In een wereld die vaak piept en kraakt onder druk, verwachtingen en onzekerheden, klinkt juist dat als een verrassende boodschap. God zoekt verbinding, niet met perfecte mensen, maar met echte mensen. Met ons.

Verbondenheid begint niet bij grote woorden of indrukwekkende daden, maar bij nabijheid. Een kind in een kribbe laat zien dat God kiest voor kwetsbaarheid. Voor aanwezigheid. Voor een leven dat verweven raakt met het onze. Die beweging van God naar mensen nodigt ons uit hetzelfde te doen: om niet te leven als losse eilandjes, maar als mensen die elkaar zien, dragen en versterken.

We voelen allemaal de behoefte aan verbinding, zeker wanneer het jaar ten einde loopt. Misschien merk je het aan de stilte in huis, aan verlangens die je liever wegdrukt, of aan het gemis van mensen die er niet meer zijn. Juist daarom is Kerst zo'n hoopvol feest. Het vertelt dat niemand alleen hoeft te staan. Dat verbondenheid een kracht is die muren afbreekt en nieuwe ruimte schept.

Mogen we deze Kerst iets van die beweging volgen: dichterbij komen, luisteren, delen. En ontdekken dat echte verbondenheid leven brengt - toen in Bethlehem, en nu nog steeds.

Pieter Cnossen, directeur CGMV

Agenda

Kijk op:

CCA: www.cca-nederland.nl

CGMV: cgm.nl/actueel

Inhoud

4 VERBINDING GEEFT ZIN

8 JEZUS KWAM ONS LEVEN DELEN

10 OP DE KOFFIE

14 EEN ONGESCHREVEN CONTRACT

16 LAAT JE COACHEN!

Redactioneel

Decemberdagen zijn bijzondere dagen. Vanwege het Kerstfeest natuurlijk, maar ook de periode daarvoor: Advent, verwachting. Wachten op God.

Niet alleen het Kerstfeest vier je het liefste met andere mensen, met geliefden, ook wachten doe je het beste samen. Samen wachten helpt om hoop te houden, hoop dat het echt goed komt, ook als het donker is en koud. Over die verbondenheid met elkaar gaat dit nummer van Verbinding.

Samenzijn kan ook moeilijk gaan, soms zo moeilijk dat er hulp nodig is. Hermineke Vonk deed de Master Contextuele Benadering, waarin zij onderzocht hoe het werkt met familierelaties in het boerenbedrijf. Zij gebruikt daarbij haar eigen ervaringen. Pastoraal agrarisch coach Jan den Boer geeft hulp aan families die zijn vastgelopen, of waar dat dreigt. Er zijn een aantal overeenkomsten, laat hij zien. Stug volhouden, ook als dat niet verstandig is, is daar één van. En gebrekkige communicatie, juist bij mensen die elkaar heel na staan.

Matthijs Schuurman laat zien hoe belangrijk de kleine contacten zijn voor verbondenheid en onderling pastoraat. Aanwezig zijn op hoogtijdagen, maar ook in het leven van alledag. Met zorg voor elkaar laat je iets van God zien. 'Op de koffie' speelt zich af op de Eemlandhoeve, een plek waar verbondenheid van boer en burger de kern van de zaak is, onder de bezielende leiding van Jan Huygen.

Ten slotte verwelkomen we een nieuwe columnist: Dirk de Groot. Hij neemt het stokje over van Jochem Noordermeer.

Een heel mooi Kerstfeest gewenst!

Ineke Evink is eindredacteur van Verbinding

Zingeving voor Verbinding

Het woord zingeving vertelt precies hoe het werkt: iets of iemand geeft zin.

Het woord zin-neming bestaat niet. Hoe kun je zin nemen? Als er vroeger tegen mij werd gezegd 'dan maak je maar zin', vond ik dat best ingewikkeld. In dit

hoofdartikel verkennen we hoe verbindingen zin kunnen geven.

Tekst: Wiggele Oosterhoff Beeld: Unsplash

DRIE-EENHEID

Een van de boeken van Larry Crabb heeft de titel *Verbondenheid*. Hij schrijft daarin dat je eerst moet nadenken over de Drie-eenheid als je iets van verbondenheid wilt begrijpen. Toen ik dat de eerste keer las, dacht ik: 'Van de Drie-eenheid van God snap ik weinig, hoe kan ik op die manier dan verbondenheid beter begrijpen?' Toch zit er een diepe betekenis in dat idee van Crabb. Want ik geloof dat God, Vader, Zoon en Geest eeuwig met elkaar verbonden zijn, eeuwig samen. Hoe precies snap ik inderdaad niet. Maar je zou de Drie-eenheid van God wel het toppunt van verbondenheid kunnen noemen.

“De Drie-eenheid van God is het toppunt van verbondenheid.”

GOD VAN RELATIES

In Mattheüs 22 vragen de Schriftgeleerden aan Jezus: 'Wat is het grote gebod in de wet?' Jezus antwoordt: 'God liefhebben, en je naaste als jezelf'. Deze woorden van Jezus worden vaak het dubbelgebod genoemd. Tegelijkertijd kun je er ook drie relaties, drie loyaliteiten in lezen.

De eerste relatie is die tussen God en mensen: 'je zult de Heer je God liefhebben'. Dat betreft de verticale

liefdesrelatie, de loyaliteit tussen God en mensen. De tweede relatie is die tussen mensen onderling; 'je naaste liefhebben'. Dat betreft de horizontale liefdesrelatie, de loyaliteit tussen mensen onderling. De derde relatie is die met jezelf: 'liefhebben als jezelf'. In het contextuele gedachtengoed, waarover ook het artikel van Hermineke Vonk gaat, wordt dat 'zijnsloyaliteit' genoemd.

God is een God van relaties, van verbondenheden. De Drie-eenheid van God leert mij dat die drie relaties belangrijk zijn. Dat is bij God zelf zo en dat geldt ook voor mensen. Hij heeft ons immers naar Zijn beeld geschapen.

ZIJNSLOYALITEIT

Jezelf liefhebben klinkt voor sommige mensen verdacht of zelfs negatief. Het wordt ervaren als ik-gericht of individualistisch. Toch legt Jezus een direct verband tussen die drie liefdesrelaties. Kennelijk is jezelf liefhebben belangrijk, misschien zelfs wel een voorwaarde om anderen en God te kunnen liefhebben.

Sommige mensen vinden het lastig om zichzelf lief te hebben, loyaal te zijn aan zichzelf. Ze zorgen slecht voor zichzelf, voor hun ziel, hun geest of hun lichaam. Ze bewaken hun eigen grenzen slecht en laten anderen daar overheen gaan. Studenten laat ik wel eens naar het liedje van Harry Jekkers 'Ik hou van mij' luisteren. De tekst van het liedje klinkt in eerste instantie asociaal en egoïstisch. Maar aan het einde draait de tekst om en

hoor ik de wijsheid van Jezus bezongen: 'Wie van zichzelf houdt, die geeft pas echt iets kostbaars, als die 'ik houd van jou' tegen een ander zegt'.

“Het gaat er niet om wat je doet, maar wie je bent.”

Je hoort of leest het wel eens: 'het gaat er niet om wat je doet, maar wie je bent.' Als christen kun je dat verdiepen en eraan toevoegen: 'wie je bent in Christus Jezus.' Ten diepste geeft God zelf ons leven zin. Over enkele weken vieren we Kerstfeest. Gods Zoon werd als kindje in Bethlehem geboren. Zijn grote missie op aarde was om de verbondenheid tussen God en mensen te herstellen, opdat ons leven door en in Hem weer zin heeft.

LANDBOUW

Nu komt de vertaalslag naar de land- en tuinbouw. In onze sector spelen relaties oftewel verbondenheden een grote rol. Dat geldt zowel voor agrarische ondernemers persoonlijk als voor agrarische bedrijven. In mijn boek 'Doorzien' beschrijf ik een aantal systemen waarmee agrarische ondernemers relaties hebben. (Zie tekening op pagina 7)

HIER HAD UW ADVERTENTIE KUNNEN STAAN!

Het kwartaalblad Verbinding heeft de afgelopen jaren een flinke ontwikkeling doorgemaakt. Voor wat betreft inhoud, opmaak en omvang is er veel verbeterd. Uit reacties blijkt dat het blad wordt gewaardeerd. Daar zijn we als redactie blij mee.

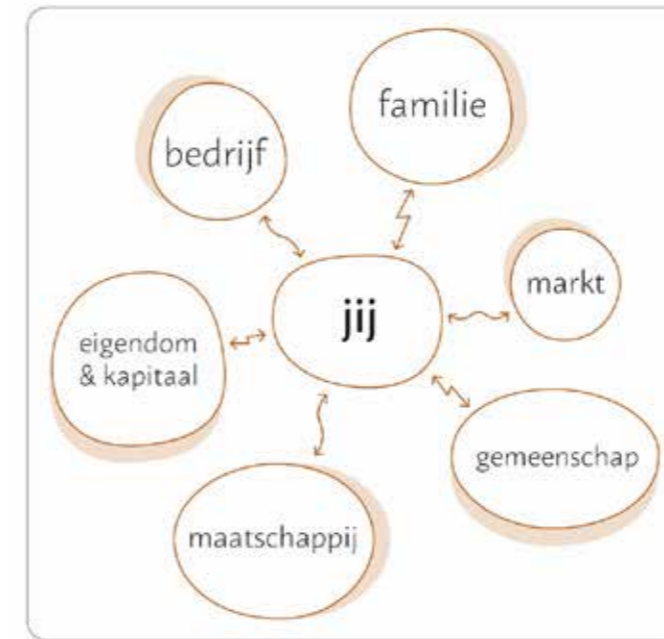
Helaas is het aantal advertenties de afgelopen tijd afgenomen. Daarom vragen we u te adverteren in Verbinding en zo dit blad te steunen. Of wellicht kent u anderen voor wie een advertentie in Verbinding interessant is. U kunt kiezen uit een hele, een halve of een kwart pagina. U kunt eenmalig adverteren, maar liefst zien we uw advertentie vaker terug.

Hieronder staan de tarieven:

Hele pagina	194 mm x 261 mm	€ 669
Halve pagina	194 mm x 129 mm	€ 421
Kwart pagina	95 mm x 129 mm	€ 199

Bent u geïnteresseerd, of hebt u nog vragen?
Mail dan naar Ineke Evink: ievink@cgmvm.nl

**Hopelijk tot ziens
in een volgende Verbinding!**

Krachtenveld van systemen van agrarische familiebedrijven.

Die systemen hebben een eigen werking. Zo zeggen we wel eens: 'het bedrijf kan aan je trekken'. Eigenlijk best een rare zin. Een trekker trekt, maar een bedrijf toch niet? Tegelijkertijd vertelt zo'n zin precies hoe het gevoelsmatig kan werken. Want zeker bij agrarische familiebedrijven is continuïteit belangrijk, vaak belangrijker dan winst maken. Het familiebedrijf wil als het ware blijven bestaan. Het artikel van Hermineke Vonk gaat over die hechte relatie tussen een familie en het bedrijf. En over welke emoties het stoppen van een bedrijf, vanwege die verbondenheden, met zich mee kan brengen.

“Binnen agrarische familiebedrijven kunnen verschillende verbondenheden met elkaar botsen.”

Relaties kunnen ook met elkaar botsen. Zo sprak ik laatst een student over de bedrijfsopvolging thuis. Hij wilde het bedrijf graag samen met zijn broer

overnemen, maar de verbondenheid met een deel van de familie deed hem twifelen. Hij zei: 'Wiggele, jij schrijft in je boek dat een overnemer zichzelf twee vragen moet stellen: 1) pas ik bij het bedrijf? en 2) past het bedrijf bij mij? Dat lijken heel simpele vragen maar als ik erover nadenk, weet ik niet of ik op beide wel 'ja' kan zeggen.' Al pratend kwamen we op het contextuele thema 'loyaliteitsconflict'. Voor hem zijn de loyaliteit aan de familie en die aan het bedrijf met elkaar in conflict. Dat zijn waardevolle gesprekken!

IK BEN BOER

Hierboven schreef ik 'het gaat er niet om wat je doet, maar wie je bent'. En dat we als christenen daaraan toevoegen 'wie je bent in Christus Jezus.' Tegelijkertijd kom ik veel boeren tegen die zeggen: 'ik ben boer, boeren is mijn manier van leven.' Die beroepsidentiteit kan heel groot zijn. Zelfs zo groot dat veel boeren niet kunnen bedenken hoe het leven verder gaat als het boeren ophoudt. Bijvoorbeeld wanneer de volgende generatie het bedrijf overneemt, of wanneer het bedrijf stopt. Op zo'n moment zie je dat verbondenheid zin geeft. De verbondenheid tussen ondernemer en onderneming is zo groot

en hecht, dat het boeren levenszin geeft. Het is pastoraal te gemakkelijk om dan te zeggen: 'maar ten diepste gaat het om de verbondenheid met Christus Jezus, die geeft jouw leven echt zin'. Zo'n geloofsuitspraak kan ongepast zijn, omdat die voorbij gaat aan de diepe verbondenheden die in de agrarische sector een rol spelen. De meerwaarde van Pastorale Agrarische Coaching is dat het voor deze diepe verbondenheden oog heeft en daarover het gesprek voert. In het artikel van Jan den Boer lees je daar meer over.

GEBED

God, Drie in Eén,
Volmaakte Verbondenheid,
U schiep ons naar Uw beeld,
opdat wij in volmaakte verbondenheid
met U, onze naasten en de aarde zouden
leven.

Wij kozen in Adam en Eva voor ons zelf,
onze ik-gerichtheid was groter dan de
verbondenheid met U,
U, Jezus kwam naar ons toe,
herstelde verbondenheden met U,
onze naasten en met ons zelf.

God, Drie in Eén,
duizendmaal maal dank voor uw
verbondenheid, voor uw Liefde,
U geeft ons leven zin,
nu tot in de eeuwigheid.
Amen.

Ik wens jou gezegende Kerstdagen toe,
in diepe verbondenheid met God en je
naasten.

Bronnen

- Larry Crabb, *Verbondenheid*.
- Harry Jekkers, *Ik hou van mij*.
- Wiggele Oosterhoff, *Doorzien, een contextueel handboek voor agrarische familiebedrijven*.

OVERDENKING

VERKONDIGING DOOR VERBINDING

Verbinding tussen God en mensen, en tussen mensen onderling, is een essentieel onderdeel van het christelijke geloof. Kerken kunnen dat laten zien door mensen op te zoeken en te delen in hun leven.

Tekst: Matthijs Schuurman Beeld: Unsplash

Met Kerst vieren we dat God in Jezus naar de aarde kwam. God werd mens en kwam onder ons wonen. Jezus ging de weg die ieder mens ging: negen maanden werd hij gedragen in de baarmoeder van Maria, en daarna als baby geboren. De eerste jaren van zijn leven op aarde deelde hij het lot van zo veel vluchtelingenbaby's: hij werd meegenomen naar Egypte voor een veilig heenkomen. Na een regimewisseling was het weer veilig in eigen land en keerden Jozef en Maria met Jezus terug naar Nazareth. Daar groeide hij op en werd een volwassen man.

Deze verschijning van God op aarde in Jezus was niet kortstondig, niet voor een ogenblik, zoals eerdere verschijningen dat waren. God de Zoon kwam op aarde om ons leven te delen en te worden als wij. Hij zocht ons op om onder ons en met ons te zijn: Immanuël - God met ons.

Toen Jezus met zijn missie begon, zocht hij steeds de verbinding met mensen. Vooral met mensen die buiten de samenleving geraakt waren. Jezus raakte melaatsen aan. Hij zocht tollenaars en

zondaars op om met hen te eten. Hij had oog voor de marginale positie van arme weduwen. Hij zocht vrienden op en verbleef bij hen in huis.

Wezenlijk

Het is een essentieel onderdeel van het christelijke geloof dat God in Jezus naar de aarde kwam om ons leven te delen. Dat God mens werd en de gemeenschap van mensen op zocht, is altijd een aansporing geweest voor de kerk om mensen op te zoeken en de verbinding aan te gaan.

Wie voor de zending wordt uitgezonden, krijgt eerst een intensieve training om zich de taal en de cultuur van een gemeenschap eigen te maken. Soms zijn zij zogenaemde 'tentenmakers': zij hebben een baan of een bedrijf waarmee ze onderdeel kunnen uitmaken van de lokale gemeenschap. In de Nederlandse kerkstructuur was het lang zo, dat een predikant ging wonen temidden van de lokale gemeenschap, met een pastorie op het dorp of in de wijk.

In mijn eigen werk als predikant op een dorp zie ik hoe belangrijk het is om deel uit te maken van de lokale gemeenschap: je wordt eerder 'een van hen'. Mijn kinderen zitten op de lokale basisschool, de lokale voetbalvereniging en de lokale muziekvereniging. Als ouder heb ik in die netwerken ook mijn plek gekregen. Mijn boodschappen doe ik in de lokale supermarkt, waar ik niet alleen aanspreekbaar ben voor de eigen gemeenteleden maar ook voor anderen van het dorp. Wanneer ik mijn gezicht laat zien op de lokale dorpsfeesten, wordt het niet alleen door de aanwezigen gewaardeerd, maar geniet ik er zelf ook van, omdat ik zoveel mensen tegenkom met wie ik verbonden ben geraakt.

Pastoraat

Een van de belangrijkste onderdelen van mijn werk is het pastoraat. Weken waarin ik tien tot vijftien bezoeken doe, zijn eerder regel dan uitzondering. De gesprekken die ik heb bij de mensen thuis zijn vaak heel gewone gesprekken, over wat hen op dat moment bezighoudt. Zulke gesprekken kunnen gaan over

hoe het leven anders is geworden na het overlijden van een geliefde, over de zorgen die deze tijd met zich meebrengt. Een belangrijk onderdeel is wat wel 'gebakspastoraat' heet: de bezoeken op verjaardagen en jubilea. Ik heb geleerd hoe belangrijk deze bezoeken zijn, omdat je ook deelt in de vreugde.

Wat mij opvalt bij de mensen bij wie ik kom, is het verschil in netwerk. De een heeft een groot netwerk en elke dag wel contact met iemand. De ander heeft een klein netwerk. Dat zijn mensen die soms dagen achter elkaar niemand spreken. Het valt me elke keer weer op hoezeer een bezoek gewaardeerd wordt, bezoek dat blijft koffiedrinken en een verhaal aanhoort. De meeste mensen hebben behoefte aan iemand die geregeld over de vloer komt en met wie ze even kunnen praten. Even je hart luchten, van gedachten kunnen wisselen en op andere gedachten kunnen komen.

Pijler

Het opzoeken van mensen is een belangrijke pijler van de kerk. Daarom is

het zorgelijk dat veel gemeenten moeilijk ouderlingen kunnen vinden die op bezoek willen gaan bij gemeenteleden. Dan valt er een verbindende schakel weg. Het gaat niet alleen om iemand die de moeite neemt om bij je binnen te stappen. Vaak heb ik het idee dat wanneer ik bij iemand kom, diegene niet alleen met mij in gesprek is, maar via mij ook met Christus. Daarom is het vaak een behoorlijke teleurstelling wanneer ik iemand in mijn bezoekwerk over het hoofd zie: dat is niet alleen de teleurstelling je niet gezien te voelen, er is ook een manier gemist om met Christus in gesprek te zijn.

De eenzaamheid zal de komende tijd alleen maar meer toenemen. Vertrouwde verbanden vallen weg. Mensen die op een dorp opgroeien, kunnen daar vaak geen woning vinden en verhuizen naar elders. Mensen die wel hier komen wonen, komen van elders en verbinden zich niet altijd met de lokale gemeenschap. Dat is vooral een bedreiging voor mensen met een klein en kwetsbaar netwerk. Niet iedereen is in staat het eigen netwerk te

onderhouden, en dan ben je afhankelijk van mensen die je komen opzoeken.

De taak van de kerk is om het evangelie uit te dragen, en dat gebeurt niet alleen via het woord. Een kerk die investeert in het bezoekwerk - vooral aan mensen met een kwetsbaar netwerk - verkondigt het evangelie door daden. Die daden zijn vaak niet spectaculair, ze kosten veel tijd en leveren lang niet altijd iets op voor het kerkbezoek. Maar het is van onschatbare waarde wanneer je mensen opzoekt en hen zo de gelegenheid geeft hun verhaal te delen, en gastheer of gastvrouw voor je te zijn. Daarmee maken we zichtbaar dat Jezus naar de aarde kwam om ons leven te delen.

Matthijs Schuurman is predikant van de Hervormde Gemeente Oldebroek

Wie? Jan Huijgen, Lotte Huijgen en Adwin Robbers
Wat? 30 lakenvelders, moestuin, daghoreca (het Proeflokaal) vergader- en feestlocatie, camping, verhuur ruimtes aan diverse bedrijfjes en ondernemingen
Waar? De Eemlandhoeve in Bunschoten

Regionale voedsellandschappen zijn de toekomst

Het is een echte novemberdag, met woeste donkergrijze luchten waaruit de ene keer regen gutst en even later onverwacht de zon fel doorheen schijnt. Onder die luchten ligt de Eemlandhoeve, net buiten Bunschoten.

Tekst: Ineke Evink Beeld: Ineke Evink

Jan Huijgen

Lotte Huijgen en Adwin Robbers

De parkeerplaatsen aan weerszijden van de oprijlaan zijn goed bezet, en dat is geen wonder want op de Eemlandhoeve komt veel samen. Het levenswerk van Jan en Maaike Huijgen is veel meer dan een boerderij met nevenactiviteiten, het is de uitvoering van de droom van Jan: burgers weer terugbrengen op het boereneref.

In de horecagelegenheid van de Eemlandhoeve ruikt het naar verse koffie. Er staan een paar laarzen en klompen op de mat bij de ingang. Binnen kun je kiezen tussen de stamtafel en kleinere tafels met stoelen waarop gele kussens liggen. Tegen een muur staat een koelkast met glazen deuren. Rechts staan de flessen yoghurt en hangop, en links liggen schenkel, stooflappen en hamburgers.

VOORGESCHIEDENIS

Dochter Lotte Geersing-Huijgen vertelt over de voorgeschiedenis van de Eemlandhoeve. "Mijn opa en oma hadden een boerderij in Bunschoten, in het dorp zelf. Mijn opa stierf jong en al snel bleek dat het niet meer ging in het dorp, ook omdat er overal verspreid kleine kavels lagen. In 1993 verhuisde het bedrijf met een ruilverkaveling hier naartoe, naar de Bisschopsweg. Maar toen was het contact

met het dorp ook weg."

De Eemlandhoeve heeft daarom als voornaamste doel de verbondenheid tussen boer en burger weer tot stand te brengen. "Zonder kennis over elkaar krijg je polarisatie", zegt Lotte. In het begin kwamen er schoolklassen op de boerderij kijken. "Ik denk dat half Bunschoten hier wel is geweest", lacht Lotte. Daarna volgden rondleidingen en excursies, het inrichten van vergaderruimtes, een boerderijwinkel. De schoolklassen komen ook nog steeds. Adwin Robbers, ook aangeschoven, is verantwoordelijk voor het vee van de Eemlandhoeve: "Ik moet uitleggen dat chocolademelk niet uit bruine koeien komt. En dan gaat het nog om kinderen van een dorp!"

De coronatijd bracht een onverwachte toevoeging aan het bedrijf met de komst van een burn-out-coach, een kapper die alleen met natuurlijke producten werkt, een rouw-therapeut en nog meer kleine ondernemers. Lotte: "Zij trekken mensen aan die anders nooit op een boerderij zouden komen, en maken volop gebruik van de groene ruimte. Behalve dat deze ondernemers huurders zijn op het erf, werken ze ook zoveel mogelijk met elkaar samen. Cliënten van de coaches

zijn onderdeel van de groep vrijwilligers voor het erfbeheer – met je handen in de aarde werken, is heel therapeutisch. Klanten van de kapper komen lunchen in het proeflokaal en kopen hun groenten bij de moestuin, de dagopvang met ouderen wast en snijdt de aardappels voor de horeca." De Eemlandhoeve lijkt zo inmiddels meer op een dorpje dan op een boerderij.

LAKENVELDERS

Maar geboerd wordt er ook. Niet alleen met de grote moestuin en de kippen, maar ook met vleesvee. Adwin is verantwoordelijk voor een kleine dertig lakenvelders en een paar blaarkoppen. Die laatste gaan er op een gegeven moment uit. Lakenvelders zijn kleiner en minder zwaar en dat is beter voor de grond, die hier bestaat uit veenweide met zo'n tien centimeter klei erbovenop. "Het is hard werken met lakenvelders", vertelt Adwin. "Als je een eerlijke prijs wilt voor je werk dan is die commercieel gezien al gauw te hoog. Maar een minimumloon moet er toch in zitten."

Het vlees van de lakenvelders komt onder andere terecht bij de horeca-afdeling van de Eemlandhoeve, die wordt bestierd

door Lotte. “Ik kan de prijs van wat ik hier verkoop niet te hoog laten worden, dan gaan de klanten naar de concurrent. Maar de horeca is juist aantrekkelijk omdat Adwin de boerderij heeft. Er zijn dus verschillende verdienmodellen per onderdeel. Daarom moet je hier goed overleggen, je kunt niet steeds verdiensten heen en weer schuiven. Dat gaat ooit een rol spelen bij de overname, als mijn vader met pensioen gaat.”

BETONWERKERS

De vergaderruimtes trekken de meest uiteenlopende groepen mensen. “Er kwamen laatst bijvoorbeeld betonwerkers van een bedrijf uit de buurt, maar we ontvangen ook mensen uit de zorg. De winkel trekt vooral consumenten die goed opletten wat ze kopen. Dat is behalve biologisch vlees en groente ook zuivel van omliggende boerderijen.”

Trouwen kun je ook op de Eemlandhoeve. Als Lotte daarover begint, schiet ze in de lach. “Het blijft een boerderij en dat is ook de bedoeling. Maar we hebben ook wel meegemaakt dat een kip alvast begon aan de bruidstaart. Die hebben we zo goed mogelijk gefatsoeneerd en de kapotte kant naar achteren gedraaid.” Verbondenheid met de omgeving betekent ook verbondenheid met de

buren. En een van de burens is een grote boer die de schaalvergroting heeft omarmd. Adwin: “We hebben goede contacten, we laten elkaar in onze waarde. Hij hekkelt onze sloten, en met rondleidingen gaan we ook naar hem toe. Hij is een grote boer, wij een brede. Veel burgers hebben geen idee van het boerenleven. Bij de buurman kunnen ze zien dat ook hij goed voor zijn dieren zorgt. Je moet eerst goed kijken en luisteren. Net als een koe: eerst eten, dan herkauwen.”

Hoe goed ze ook kunnen met de buurman, Lotte en Adwin boeren liever op hun eigen manier. Lotte: “Dat is ook de bedoeling, het moet niet clashen maar het mag wel schuren. Wij doen het liever zo. Onze manier van boeren zorgt er onder andere voor dat de biodiversiteit hier heel groot is. Zo kun je op de Eemlandhoeve veel verschillende vogels zien: een ransuil, goudhaantjes, de ijsvogel, een kerkuil met een nestje, de koereiger en de heggenmus.”

FILOSOOF

Drijvende kracht achter dit alles is Jan Huijgen. Zijn kantoor ligt op de eerste verdieping van het horecagebouw, met uitzicht over de boerderij. De boekenkasten puilen uit, de grote tafel ligt bezaaid met rapporten en andere

papieren. Hoofdschuddend kijkt hij naar het scherm van zijn computer als hij constateert dat het document waar hij mee bezig was, opeens spoorloos is verdwenen. Behalve boer is Jan ook filosoof. Hij kijkt graag ruim en schroomt daarbij niet om de grens over te gaan. In Duitsland pikte hij het idee van de Agrikultur op, een samenwerking van boeren, burgers, bedrijven en bestuurders. “Ik wil graag samenwerken met boeren uit de buurt. Als je de hele Eemvallei meeneemt, heb je bijna alles: groente en fruit, vlees en zuivel, en vis en brood!”

Maar dan graag wel voeding met kwaliteit. Ooit kwam Jan een vergelijking tegen van de inhoud aan mineralen van biologisch geteelde groenten en die uit reguliere teelt. Het resultaat schokte hem, er bleef soms bijna niets over. “Wat zetten wij onze kinderen voor?”

CAMPUS

Om die agricultuur op poten te zetten, richtte hij de Eemvallei Voedsel Campus op. Die staat nu op de grond van de buurman aan de andere kant, die stopte omdat hij geen opvolger had. Twee miljoen euro moest de boerderij kosten, een bedrag dat Jan bijeen kreeg met hulp van een aantal sponsors. “Ik wil de regionale voedselcultuur

weer terug, eten dat uit je omgeving komt, in eerste instantie 25 tot 30 procent van alle voedsel. We zijn zo afhankelijk geworden van import en de digitale wereld, er hoeft maar dát te gebeuren en de supermarkt wordt niet meer bevoorrad. We willen kortere ketens, een eerlijke prijs voor de producten, die weer naar de boeren zelf gaat. Losser van de bank, dichterbij de burger. Regionale voedsellandschappen zijn de toekomst.” Daarvoor moet de overheid weer de regie nemen over de landbouwgrond, vindt hij. De nieuwe wet op de grondgebondenheid van Pieter Grinwis en Harm Holman is een stap in de goede richting.

Er is ruimte voor die manier van kijken, ook economisch gezien, dat weet Jan zeker. “Onze moestuin bijvoorbeeld heeft 200 klanten, en er staan er 50 op de wachtlijst. Ik wil graag boeren faciliteren, die stappen willen zetten in de richting van een brede agricultuur zoals hier op de Eemlandhoeve. Samen met andere bedrijven, met burgers en de overheid.” Alleen zo, samen en niet individueel, kan er een regionale voedselcultuur ontstaan.

“Durf vooruit te kijken”, adviseert hij andere boeren. “Houd rekening met de volgende generatie. De wereld verandert, er is geen ontkomen aan de eisen die worden gesteld aan stikstof, aan waterkwaliteit. Misschien moet je je bedrijf verplaatsen, de omslag maken naar biologisch of maatschappelijk boeren. En ga kijken naar hoe anderen het doen. Gluren bij de burens, loeren bij de boeren.”

COLUMN

Verbondenheid

Kent u de zes cultuurdimensies van Hofstede? Het gaat me nu om de dimensie Individualistisch versus Collectivistisch. Volgens de huidige inzichten scoort de Nederlandse cultuur als 100 procent individualistisch en de Nigeriaanse cultuur als 100 procent collectivistisch. Het collectivisme verhindert in Nigeria niet (misschien bevordert het dat wel) dat bevolkingsgroepen tegen elkaar opstaan. Het individualisme zou kunnen verklaren dat Nederlanders moeite hebben met verbondenheid. Verbondenheid betekent een gevoel van een sterke band of relatie met anderen hebben, een gevoel van "erbij horen". Het is het gevoel dat je deel uitmaakt van een groter geheel en dat je relaties waardevol en betekenisvol zijn. In christelijke zin kun je zeggen: God is een God van het verbond en van verbondenheid. Hij schiep mensen naar Zijn beeld: mensen die verbonden zijn met Hem, anderen en zichzelf. Verbondenheden geven “zin” aan het mensenleven.

In de agrarische sector is sprake van meerdere verbondenheden. Boeren leven in verbondenheid met de grond, dieren en gewassen, de seizoenen, de omgeving, de afhankelijk van het weer. Individualisme neigt tot on-verbondenheid: hier wil ik niet (meer) bij horen en geen deel (meer) van zijn. Ook in de kerk blijken mensen de verbondenheid te missen of kwijt te raken. Wat helpt, zijn rituelen. Door rituelen worden individualistisch ingestelde mensen meegenomen in iets dat groter is dan zichzelf. Een ritueel dat zorgt voor verbinding in de kerk is de toenemende aandacht voor eeuwigheidszondag, de laatste zondag van het kerkelijk jaar. De preek, de liederen, de gebeden, het noemen van de namen, de bloemen, de stilte. Er gaat iets vanuit en het roept verse en oude herinneringen op, die verbindend werken voor alle aanwezigen.

Eeuwigheidszondag, Advent, Kerst, Oud en Nieuw. De christelijke gemeente heeft van alles in huis om de verbondenheid met God en elkaar vorm te geven en te ervaren. Ik wens u veel verbondenheid deze maand!

Dirk de Groot

Ir. Dirk de Groot (1959) is docent economie/bedrijfskunde bij Aeres Hogeschool Dronten.

BETOOG

LOYALITEIT IS DE BELANGRIJKSTE
REDEN OM DOOR TE GAAN MET
HET MELKVEEBEDRIJF

Waarom is het zo moeilijk te stoppen met een melkveebedrijf? Loyaliteit en denken in generaties speelt een belangrijke rol. Hermineke Vonk bekijkt dit vanuit de contextuele benadering van Nagy.

Tekst: Hermineke Vonk Beeld: Hermineke Vonk

Het was in de jaren vijftig van de vorige eeuw dat mijn opa naar een bijeenkomst ging over een eventuele ruilverkaveling in de Alblasserwaard. Tot verrassing ging mijn best conservatieve opa om, en wilde mee doen met de proefruilverkaveling. Een paar jaar later bewoonde hij, met mijn oma en de kinderen, de eerste ruilverkavelingsboerderij in Giessenburg. Bussen vol kwamen deze moderne boerderij bewonderen. Deze Hollandse stal zou zeker wel 150 jaar mee kunnen. Wat een pracht.

Na mijn opa werd mijn vader boer en op deze Herminahoeve (genoemd naar mijn oma) zijn mijn broers, zus en ik opgegroeid. Mijn vader overleed in 2012 en in datzelfde jaar besloot mijn broer, die het ouderlijk bedrijf voortgezet had, om te stoppen met boeren. Mijn oma was toen 103, nog zeer vitaal en scherp van geest. Ik was verrast over haar verbolgen reactie: "Je stopt niet met een boerderij". En tegelijkertijd herkende ik, tot mijn eigen verrassing, deze verontwaardiging.

Het was voor mij aanleiding om te gaan onderzoeken in hoeverre loyaliteit, zoals omschreven in de contextuele theorie,

een rol speelt bij de overwegingen van een melkveehouder om te stoppen met zijn bedrijf. Kun je eigenlijk wel legitiem stoppen wanneer ouders nog leven of wanneer er een opvolger is?

DE CONTEXTUELE BENADERING
Ivan Boszormenyi-Nagy (1920-2007) is de grondlegger van de contextuele benadering. Hij laat zien dat je met verschillende brillen naar een situatie kunt kijken. Hij noemt dat dimensies.

In de contextuele theorie onderscheidt Nagy vier dimensies. De eerste dimensie bevat de feiten van deze en de vorige generaties. De tweede bril is de dimensie van de psychologie. Hoe zijn de feiten verwerkt en welke effecten hadden ze op de persoonlijkheidsontwikkeling. Daarna volgt de dimensie van de transacties die zijn gebaseerd op de patronen binnen het gezin. In deze dimensie worden de communicatiepatronen en de onderlinge beïnvloeding tussen mensen onderzocht. Tot slot de vierde dimensie, deze beschrijft de relationele ethiek. Hieronder wordt de rechtvaardigheid in relaties verstaan. Zijn relaties 'fair', is er een balans tussen geven en ontvangen? Deze dimensie is de

hoeksteen van de contextuele theorie. Deze rechtvaardigheid tussen relaties geeft de onderlinge verbondenheid weer. Deze verbondenheid wordt zichtbaar in loyaliteit.

LOYALITEIT
Nagy spreekt over existentiële loyaliteit tussen ouder en kind. Deze bloedband is onverbreekbaar en gaat over van generatie op generatie. Ouders geven aan het kind en het kind zal teruggeven. Wanneer ouders passend geven, versterkt dat de loyaliteit. Wanneer de balans van geven en ontvangen op orde is, groeit er vertrouwen en groeit het kind op tot een volwassene die ook weer kan geven aan de volgende generatie.

Daarnaast is er ook verworven loyaliteit. Daar zit altijd een element van een keuze in, en hij kan beëindigd worden. Te denken valt aan vriendschap of een werkgever. Deze vorm van loyaliteit kan echter wel de existentiële loyaliteit bekrachtigen.

HET UNIEKE VAN EEN MELKVEEBEDRIJF
Mijn directe voorvaders waren allen melkveehouder. Het bedrijf ging over van vader op kind. De zoon of dochter

die het bedrijf voortzet, heeft een eigen positie. Het krijgt meer van ouders, in waardering en schenking, dan de broers en zussen. Maar deze gunst neemt ook een verantwoordelijkheid met zich mee. De opvolger draagt zorg voor het familie-erfgoed, met daarin het veelal niet uitgesproken appel: het bedrijf moet doorgaan.

Jan den Boer beschrijft dit als het 'ongeschreven contract' (in zijn boek). Dit 'ongeschreven contract' kan versterkt worden door verworven loyaliteit. Wanneer de boerderij al eeuwenlang op dezelfde plek staat, is de naam van de familie sterker verbonden met die plek. Ook foklijnen van koeien kunnen de verbondenheid met het voorgeslacht versterken. Ik schreef daarover vorig

“Hij heeft de opdracht zich aan het ‘ongeschreven contract’ te houden”

jaar in een column (Verbinding, 2025-1). Daarnaast lijkt deze loyaliteit sterker bij de melkveehouderij dan bij andere familiebedrijven. Een versterkende factor hierbij is dat de melkveehouder bij zijn bedrijf woont. Werk en privé zijn verweven.

“IK BEN ER TROTS OP BOER TE ZIJN”
Wanneer het lukt om op een goede manier de verantwoordelijkheid te dragen voor het familiebedrijf, dan is er

reden om trots te zijn. Ouders kunnen trots op je zijn, broers en zussen zullen trots over het bedrijf praten. Het bedrijf is toekomstbestendig en kan door naar de volgende generatie.

Wanneer het bedrijf echter moeizaam loopt, gaan er andere dynamieken spelen. Door loyaliteit zal de melkveehouder niet zomaar de handdoek in de ring gooien. Hij zal er eerder een schepje bovenop doen: nog eerder opstaan, harder lopen, toch nog investeren... in de hoop het tij te keren. Hij heeft de opdracht zich aan het 'ongeschreven contract' te houden. Als de extra inspanning niet voldoende blijkt te zijn, en bovendien gezondheidsklachten een rol gaan spelen, dan zal de boer dit als mislukken kunnen ervaren. Het lijkt hem niet te lukken om een schakel in de generaties te zijn. Hij heeft gefaald.

Het is begrijpelijk dat dit een zware last kan zijn. Psychische problemen, slapeloosheid, depressie of suïcidegedachten kunnen zich aandienen. Bij dit falen kan ook schaamte een rol spelen, de tegenhanger van trots, waardoor er niet over de zorgen

gesproken wordt en het onderhuids kruipt. Wanneer een boer uit nood stopt, reageert de familie daar niet altijd begripvol op. Eigenlijk is stoppen geen optie. Dit verklaarde de reactie van mijn oma.

WANNEER MAG EEN BOER STOPPEN?
Door deze sterke band van loyaliteit is het beter te begrijpen dat de belangrijkste drijfveer van een melkveehouder is om een schakel in de generaties te zijn en de boerderij weer over te doen aan de volgende generatie. Wanneer er echter geen opvolger blijkt te zijn, dan komt er legitieme ruimte om te stoppen. Alle boeren uit mijn interviews gaven dit als hoofdreden. Leeftijd, gezondheidsproblemen en het overlijden van ouders versterken de ruimte om te 'mogen' stoppen.

Vanuit dit perspectief is het begrijpelijk dat een melkveehouder zich niet zómaar laat uitkopen. Het gaat immers niet om geld, maar om continuering van het bedrijf. Wat is het belangrijk dat hier meer aandacht voor komt, zeker in deze tijd van onzekerheid voor boeren in de toekomst.

Hermineke Vonk (docent, pastoraal coach, boerin), schreef het onderzoek “Papa, mag ik ook boer worden?” voor de Master Contextuele Benadering.

LESSEN VAN PASTORALE AGRARISCHE COACHING

Een sportcoach begeleidt sporters, hij helpt met het ontwikkelen van vaardigheden en het vinden van oplossingen als iets niet lekker loopt.

Sporters schakelen graag een sportcoach in. Hoe anders is dat bij pastorale agrarische coaching.

Tekst: Jan den Boer Beeld: Unsplash

Een pastoraal agrarisch coach treft veelal een gezin of familie aan. Vaak heeft een familielid om hulp gevraagd, maar of iedereen wel op hem op zit te wachten, moet nog blijken. Er speelt iets. Maar wat, en bij wie? Zijn alle betrokkenen bij het (boeren)bedrijf bereid om daarover te praten met een relatief vreemde? De hulp inroepen van een huisarts gebeurt vaker, maar de inbreng van een dominee, ouderling of coach ligt een heel stuk moeilijker.

Daarbij geldt bovendien dat hoe complexer de situatie is, hoe moeilijker het is om een eerste stap naar hulpverlening te zetten. Je moet over een hoge drempel om het gordijn zelfs maar een beetje open te schuiven. En toch, vele malen is er wel een klankbord. Dat kunnen erfbetreders, vrienden of kennissen zijn, zomaar in de dagelijkse omgang. Dat is al heel veel waard.

VERTROUWEN

De coach heeft bijzondere ervaring en kennis, en dat kan net dat vertrouwen geven om eens bij hem of haar aan te kloppen. De laatste jaren rinkelde tientallen keren bij mij als pastoraal agrarisch coach de telefoon. Ik maakte dan direct een afspraak, en heb

boerderijen bezocht van Zeeland tot Friesland. Terugbladerend in de vele gespreksverslagen is daar een aantal overeenkomsten uit te halen. Die zien er zo uit:

- Ons have en goed is onaantastbaar. Gewoontes en tradities vormen ons belangrijkste kompas. Met veel moeite en hard werken hebben we dit alles bereikt.
- Toch wankelt het geheel. De tijden zijn veranderd en zelf komen we in een nieuwe levensfase. We hebben het gevoel dat we niet langer zo kunnen door hobbelen. Traditie en gewoonte lijken te mager om op deze manier door te gaan. Maar het is moeilijk om als familie nieuwe paden te zoeken.
- Verleden, heden en toekomst van ons bedrijf lopen ons thuis, op persoonlijk niveau, voor de voeten. Bij de een meer dan bij de ander. Tot onze verbazing, zelfs verbijstering, blijkt ons huwelijk en gezin bij uitstek het domein van non-communicatie. We blijken onderling anders in elkaar te zitten. We vinden geen woorden waarmee we elkaar kunnen bereiken.
- De een ervaart de crisis als groter dan de ander, maar er is wel een oplossing nodig. Maar hoe dan?

Het bovenstaande is de belangrijkste uitkomst van al mijn gesprekken als pastoraal coach. Het is dus niet de landbouwpolitiek, al komt die wel op de achtergrond door allerlei hoekjes en gaatjes naar binnen. Het zijn ook niet zo vaak economische ontwikkelingen.

De hulpvragers ervaren dreiging: het gaat niet goed met het bedrijf en met ons. We moeten veranderen, we moeten ons aanpassen. Juist het tekort aan aanpassingsvermogen leidt tot hulpvragen. Aanpassingsvermogen is een woord uit boekjes, in de praktijk vaak onbekend terrein. Gewoon doorgaan lijkt het meest voor de hand liggend, maar dat blijkt niet te kunnen. Vaak zijn we gewend om door te zetten. Handhaven en volharden. Maar helaas, de weg loopt ergens dood.

HERKENNING

De verschijning van mijn boek *De Oversteek* is soms aanleiding om rechtstreeks hulp te vragen. Herkenning doet iets met een gevoel dat soms lange tijd is weggestopt. In ruim de helft van de gevallen is er sprake van een acute paniek- of crisissituatie. Vaak belt een huisgenoot, of liever gezegd een huisgenote, en dan maken we direct een

afspraak. Samen spreken we af wat te doen; later blijkt of er maar kort hulp nodig is, of voor langere tijd. Voor bijna alle bellers geeft de gedeelde christelijke achtergrond voldoende vertrouwen om hulp te zoeken.

De aanleiding om hulp te zoeken is vrijwel altijd gelegen in spanningen die lang binnenskamers zijn gehouden maar uit de hand zijn gelopen. De weg naar de toekomst lijkt afgesloten, zelfs de directe toekomst vormt een bedreiging.

In de kern komt het erop neer dat de persoonlijke relaties onder druk zijn komen te staan door de bedrijfsvoering en bedrijfsomstandigheden, met persoonlijke problemen als hoofdoorzaak. De directe aanleiding voor een hulpvraag kwam de afgelopen jaren voort uit bedrijfsbeëindiging (30 procent) of bedrijfsopvolging (40 procent). Al snel blijkt dan ook een relatieprobleem (16 procent) of generatieconflict (10 procent) boven te komen drijven. Het merendeel van de hulpvragers was tussen de 45 en 65 jaar.

SPIRAAL

Bijna de helft van de hulpvragers van de afgelopen jaren had zich opgesloten in het eigen gelijk. Dan ontstaat een spiraal van problemen. Gelukkig vond driekwart van deze mensen uiteindelijk rust en kalmte. Een derde van de hulpvragers werd gelijktijdig doorverwezen naar een deskundige als huisarts, de accountant en soms een jurist.

De dieper liggende oorzaak ligt vaak in onverzettelijkheid en het gebruik van doorzettingsmacht. Volharden in tradities kan tot breuken leiden. Wat te doen in dergelijke situaties?

Bij de eerste kennismaking draait het om veiligheid en vertrouwen. Luisteren, veel

luisteren is het vertrekpunt. Begrip laten blijken, maar ook veel vragen stellen. Door de intensieve communicatie ontstaat er ontspanning, maar wordt ook duidelijker waar de echte problemen liggen. Gewoon tegen elkaar uitspreken wat hoofd en hart zeggen, dat helpt.

Vaak is er in de beginfase één persoon betrokken, maar de kring wordt veelal snel uitgebreid. Onderlinge communicatie vormt de sleutel. Als pastoraal coach laat ik de energie waar deze hoort: bij de betrokkenen. Wel blijf ik steeds doorvragen. Vaak vinden de betrokkenen samen een uitweg. De spanning is verminderd, de geesten staan meer open voor aanpassing.

GEEN EILAND

Een pastoraal coach is geen eiland. Regelmatig heb ik de afgelopen jaren contact gehad met collega-hulpverleners, predikanten en relatiebeheerders van een coöperatieve bank en anderen uit het netwerk van het CCA.

Met de Kerstdagen is het een goede gewoonte om terug te blikken en eens te bezien welke hulpverlening nodig is in deze wereld, die veel (agrarische) gezinnen en families voor grote uitdagingen stelt. Een pastorale aanpak helpt. Het is mooi om te merken dat de christelijke identiteit van CCA de drempel om hulp te vragen aanzienlijk verlaagt.

Jan den Boer

06-20790099

j.w.den.boer@kpnplanet.nl

WIJ ZOEKEN COLLEGA'S

Boeren, burgers & buitenlui

DIE BIJ WILLEN VERDIENEN DIE BUITENLUCHT WILLEN OPSNUIVEN DIE BIJ EEN LEUK BEDRIJF WILLEN WERKEN

IEDEREEN MET GEZOND BOERENVERSTAND:
BELEEF 'T **BUITEN** BIJ VDBH WEST.

- + Integraal buitenruimtebeheer
- + Groenvoorzieningen en boomverzorging
- + Speel- en beleeftuinen
- + Specialist halfverhardingen

Waar we ook werken, we creëren altijd een mooie leefomgeving. Doe jij ook niets liever dan met buiten bezig zijn? Bel snel met Wilco Boender, en ontdek hoe jij bij ons het verschil kunt maken!

> 06 - 39 39 28 78

Wij zoeken:

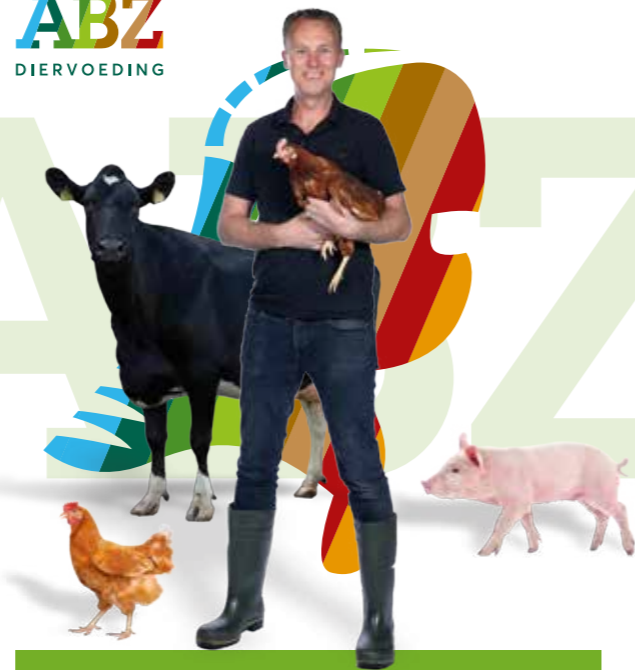
- + Voorman aanleg speelplekken
- + Voorman onderhoud groenprojecten
- + Leerling hoveniers

BELEEF 'T **BUITEN.**

> VDBHwest.nl

ABZ
DIERVOEDING

Het beste dichtbij

www.ABZdiervoeding.nl

COÖPERATIE
ABZ
Coöperatie ABZ U.A. is een collectief van de streekboeren van ABZ Diervoeding, De Samenwerkende Bioged. Dierhouders, Alen Heidekruis en De VdB-Western.

E.J. BOS
DIERVOEDING

Met zorg
voor **diervoer**

[ejbos.diervoeding](https://www.instagram.com/ejbos.diervoeding)

www.ejbos.nl

'Het Anker' bv
kuikenbroederij en pluimveebedrijf

Het adres voor duurzame en biologische jonge hennen

BOVANS BROWN

veel courante eieren
uitstekend nestgedrag
donkere schaalkleur
goede leefbaarheid
ook geschikt voor vrije uitloop

ISABROWN

hoge kilogramproductie p.o.h.
prettig gedrag in volière
goede leefbaarheid
robuust

robuust
goede leefbaarheid
veel courante eieren
uitstekend nestgedrag
ook geschikt voor vrije uitloop

DEKALB WHITE

Ochten
Telefoon: 0344-641349
Website: www.hetankerbv.nl
E-mail: administratie@hetankerbv.nl

Engelen

De hele Bijbel door kom je ze tegen.

Cherubs,
bij de uitgang van het paradijs,
wakend over de levensboom,
op het deksel van de ark,
als teken van Gods aanwezigheid.

Godenzonen,
in het vuur bij Sadrach, Mesach en Abednego,
wakend over hun leven.

Engelen,
sprekend tot de ouders van Simson, Johannes, Jezus
over hun bijzondere kind,
zingend bij de herders,
over de geboorte van Jezus.

Op spannende momenten zijn ze er.

Soms bij naam, Michaël, Gabriël, vaak anoniem,
soms alleen, soms met een heel groot leger,
vaak onzichtbaar.

Ik geloof,
dat engelen bestaan, er altijd zijn,
zonder het te weten, kan ik ze ontvangen, als ik gastvrij ben,
ze doen wat God bedoelt,
Hem loven en prijzen.

In de Kerstnacht klonk een groot hemels leger,
*Eer aan God,
in de hoogste hemel,
en vrede op aarde,
voor alle mensen die hij liefheeft.*

God loven en prijzen, jij en ik, samen,
met een heel groot leger,
*Heilig, heilig, heilig,
is God, de Heer, de Almachtige,
die was, die is en die komt.*

N.a.v. Lucas 2:13-14, Hebr.13:2, Openbaring 4:8

Wiggele Oosterhoff

MEDAIR

Ontvang een noodradio als welkomstgeschenk!

Tijdelijke
actie

Onderdeel van het noodpakket zoals geadviseerd door de Nederlandse overheid.

Opeens kan er noodsituatie ontstaan. **Goed voorbereid zijn geeft rust.** Met deze tijdelijke actie wil ik u graag helpen om voorbereid te zijn op een noodsituatie. Medair is een christelijke organisatie die helpt bij noodsituaties in landen zoals Soedan, Afghanistan en Oekraïne. We geven bijvoorbeeld medische zorg aan ondervoede kinderen, zorgen voor onderdak en schoon water.

Ook voor Medair is het belangrijk om goed voorbereid te zijn. **Uw maandelijkse gift is misschien wel veel belangrijker dan u denkt:** daardoor kunnen we onze medicijn- en voedselvoorraden aanvullen en direct in actie komen als er een ramp is. Wilt u ook het werk van Medair maandelijks steunen? Dan stuur ik u graag een noodradio toe als welkomstgeschenk.

Dank u wel voor uw steun!

Anki van Bruggen
Manager Medair Nederland

Medair. In geval van nood.

Steun het werk van Medair vanaf 5 euro per maand.
Als welkomstgeschenk ontvangt u gratis de noodradio.

Ga naar www.medair.org/noodradio

of scan de QR-code

Algemeen Nut
Beogende Instelling
ANBI

CBF
ERKENND
GOED DOEL